

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. I. Partitio doctinæ civilis, in doctrinam de conversatione, doctrinam
de negotiis, & doctrinam de Imperio, sive Repub.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

simul omnia conjunguntur. Facile enim videre est multos, ingenii viribus & fortitudine animi pol- lentes, quos infestant tamen perturbationes, quo- rumq; etiam moribus vix aliquid elegantiæ aut ve- nustatis aspergitur: Alios, quibus abunde est in mo- ribus elegantiæ & venustatis, illis tamē non suppe- tit, aut probitas animi, ut velint, aut vires, ut pos- sint recte agere: Alios, animo præditos honesto, atq; à vitiorum labe repurgato, qui tamen nec sibi ipsis ornamento sunt, nec Reip. utiles: Alios, qui

istorum fortasse trium compotes sunt, sed tamen Stoica quadam tristitia & stupiditate præditi, vir- tutis quidem actiones exercent, gaudiis non per- fruuntur. Quod si contingat, ex quatuor istis duo aut tria aliquando concurrere, rarissime tamen fit, quemadmodum diximus, ut omnia. Jam vero Principale istud membrum *Philosophia humane*, quæ *hominem* contemplatur, quatenus ex corpore consistit atq; *anima*, sed tamen *segregatum*, & citra *societatem*, à nobis pertractum est.

FRANCISCI BACONIS DE VERULAMIO,

Vice-Comitis sancti Albani,
De Dignitate & Augmentis Scientiarum,
LIBER OCTAVUS.

Ad Regem suum.

CAP. I.

*Partitio Doctrinæ Civilis, in Doctrinam de Conversatio-
ne, Doctrinam de Negotiis, & Doctrinam de Imperio,
sive Republica.*

Vetus est narratio, (Rex Optime) con- venisse complures Philosophos solenni- ter, coram Legato Regis exteri, atque singulos pro virili parte Sapientiam suam osten- tasse, ut haberet Legatus, quæ referret de mirabili sapientia Græcorum. Unus tamen eorum in numero silebat, & nihil adducebat in medium; adeo ut Le- gatus ad eum conversus diceret: *Tu vero quid ha- bes, quod referam?* Cui ille: *Refer* (inquit) *Regi tuo, te invenisse apud Græcos aliquem, qui tacere sciret.* Et quidem oblitus eram, in hac artium Synopsi, artem *tacendi* interfere: Quam tamen (quoniam plerumque desideretur) Exemplo jam proprio docebo. Etenim, cum me tandem ordo rerum ad illud deduxerit, ut paulo post de arte Imperii tractandum sit, cumq; ad tantum Regem scribam, qui perfectus adeo in arte sit Magister, ipsamq; ab incunabilis suis hausserit; Nec omnino immemor esse possim, qualem apud Majesta- tem tuam locum sustinuerim; consentaneum magis existimavi, me ipsum *tacendo* de hac re, apud Majestatem tuam, quam scribendo, probare. Ci- cero vero, non solum artis, verum etiam eloquen- tiæ ejusdam, quæ in *tacendo*, reperitur, meminit. Cum enim sermones nonnullos suos, cum alio quodam ultra citroque habitos, in epistola quadam ad Atticum commemorasset, sic scribit: *Hoc loco, sumpsi aliquid de tua eloquentia; nam tacui.* Pindarus vero, (cui illud peculiare est, animos ho- minum inopinato, sententiola aliqua mirabili, veluti virgula Divina, percutere) hujusmodi quidpiâ ejaculatur: *Interdum magis efficiunt non dicta, quâ dicta.* In hac parte igitur, *tacere*, aut quod silentio proximū est, *brevis* admodum esse decrevi. Verū, antequam ad artes Imperii perveniam, haud pauca de aliis doctrinæ civilis portionibus sunt præmittenda.

Scientia civilis, velatur circa subjectum, quod cæterorum omnium maxime est Materię immer- sum: ideoque difficillime ad axiomata reducitur. Sunt tamen nonnulla, quæ hanc difficultatem le- vant. Primo enim, quemadmodum Cato ille *Sen- sorius* de Romanis suis dicere solitus est: *Omnes eos*

similes esse, quarum gregem integrū minore quis mo- lesta ageret, quam unam aliquam: quoniam si paucas ex grege, ut rectam ineant viam, propellere possis, cæ- teræ ultro sequuntur. Similiter, hoc quidem respec- tu, Ethicæ munus est quodammodo illo politice difficilius. Secūdo, proponit sibi *Ethica*, ut animus bonitate interna imbuatur, & cumuletur: At *civi- lis scientia* nihil amplius postulat præter bonitatē externam: Hæc enim ad *societatem* sufficit. Itaque non raro accidit, ut regimen sit bonum, tempora mala: Siquidem in Sacra Historia illud non semel occurrit (cum de Regibus bonis & piis narratur) *Sed adhuc populus non direxerat cor suum ad Do- minum Deum Patrum suorum.* Itaque & hoc quo- que respectu, duriores partes sunt *Ethica*. Tertio, hoc habent Respubl. ut tanquam machinæ gran- diores tardius moveantur, nec sine magno molimi- ne, unde haud tam cito labefactantur: Sicut enim in Ægypto septem anni fertiles, steriles septem su- stentantur: in Rebuspubl. priorum temporum bona institutio efficit, ut sequentium errores non statim perniciem inferant: At singulorū hominum decreta, & mores, magis subito subverti solent. Hoc deniq; *Ethicam* gravat, *Politica* succurrit.

Scientia civilis tres habet partes, juxta tres societatis actiones summarias: *Doctrinam de con- versatione*; *Doctrinam de negotiis*; & *doctrinam de Imperio sive Republ.* Tria siquidem sunt bona, quæ ex *societate civili* homines sibi parare expe- tunt: *Solamen contra solitudinem, adjuvmentum in negotiis, & protectio contra injurias.* Suntq; istæ tres prudentiæ plane inter se diversæ, & sæpenumero disjunctæ: *Prudentia in conversando, prudentia in negotiando, & prudentia in gubernando.*

Enimvero, quod ad *conversationem* attinet, illa certe affectata esse non debet, at multo minus neglecta: cum prudentia in ejus moderamine, & decus quoddam morum in se ipsa præ se ferat, & ad negotia tam publica, quam privata, commode administranda, plurimum juvet. Etenim sicut actio oratori tanti habetur, (licet sit externum quid- dam) ut etiam illis alteris partibus, quæ graviores & interiores videntur, anteponatur; eodem fere modo, in viro civili, *conversatio*, ejusque regimen, (utcumq; in exterioribus occupetur) si non sum- mum, at certe eximium locum invenit. Quale enim

K

enim

enim pondus habet *vultus* ipse, ejusq; compositio: Recte Poëta;

— *Nec vultu destrue verbatum.*

Poterit enim quis *vim orationis*, *vultu* labefactare, & plane prodere. Quin & *facta*, non minus quam *verba*, *vultu* pariter destrui possint, si Ciceroni credamus. Qui, cum fratri affabilitatem commendaret erga Provinciales, non in hoc eam potissimum sitam dixit, ut aditus præberet ad se faciles, nisi etiam *vultu* ipso comiter accedentes exciperet. Nil interest habere ostium apertum, *vultum* clausum. Videmus quoque, Atticum, sub primum Ciceronis cum Cæsare congressum, bello adhuc fervente, diligenter & serio Ciceronem per Epistolam monuisse, de *vultu* & *gestu* ad dignitatem & gravitatem componendis. Quod sitantum possit *oris* & *vultus* solius moderatio, quanto magis *sermo familiaris*, & alia, quæ ad *conversationem* pertinent? Atque sane summa & compendium decori & elegantie morum in hoc fere sita sunt, ut quasi æqua lance & propriam Dignitatem & aliorum metiamur & tueamur: Quod etiam non male expressit T. Livius, (licet alii rei intentus) eo personæ charactere, Ne (inquit) aut arrogans videar, aut obnoxius: quorum alterum est aliena libertatis oblitus, alterum sua. Ex contraria vero parte, si *urbanitati*, & elegantie morum externæ impensius studeamus, transeunt illæ in affectationem quandam Deformem, & Adulterinam. Quid enim deformius, quam Scenam in Vitam transferre? Quinetiam, licet in excessum illum vitiosum minime prolabantur; temporis tamen nimium in hujusmodi leviculis absumitur, animusq; ad curam ipsarum, magis quam oportet, deprimitur. Ideoq; sicut in Academicis, adolescentes literarum studiosi, at sodalium congressibus plus satis indulgētes, moveri solent à præceptoribus, Amicos esse fures temporis: sic certe assidua ista, in *conversationis* decorum animi intentio, magnum gravioribus meditationibus futurum facit. Deinde, qui primas adeo in *urbanitate* obtinent, & ad hanc rem unam quasi nati videntur, hoc fere habent, ut sibi ipsis in illa sola complacent, & virtutes solidiores, & celsiores, vix unquam aspirent: Quando è contra, qui sibi in hac parte defectus sunt conscii, decus ex bona existimatione quarunt: Ubi enim adest bona existimatio, omnia fere decent, ubi vero illa deficit, tum demum à commoditate morum, atq; *urbanitate*, subsidium petendum est. Porro, ad res gerendas, vix gravius aut frequentius reperias impedimentum, quam hujusce decori externi curiosam nimis observationem; atque illud alterum, quod huic ipsi inservit, nimirum, anxiam temporis atque opportunitatis electionem. Egregie enim Salomon: Qui respicit ad ventos, non seminat; qui respicit ad nubes, non metit. Creanda siquidem nobis est opportunitas sapientius quam opperienda. Ut verbo dicamus, *urbana* ista morum compositio, veluti vestis animi est, & proinde vestis commoditates referre debet. Primum enim talis esse debet, ut sit in usu communi: Rursus, ut non sit nimis delicata aut sumptuosa: Deinde, ita conficienda, ut si qua sit in animo virtus, eam exhibeat maxime conspicuam; si qua deformitas, eandem suppleat, & occultet: Postremo; & super omnia, ne sit nimis arcta, atque ita animum angustet, ut ejusdem motus in rebus gerendis cohibeat & impediat. Verum hæc pars

scientia civilis de conversatione eleganter profecto à nonnullis tractata est, neq; ullo modo tanquam desiderata reponi debet.

CAP. II.

Partitio Doctrinæ de Negotiis; in Doctrinam de Occasionibus Sparlis; & Doctrinam de Ambitu Vitæ. Exemplum Doctrinæ de Occasionibus Sparlis, ex Parabolis aliquibus Salomonis. Præcepta de Ambitu Vitæ.

Doctrinam de negotiis partiemur in doctrinam de occasionibus sparlis, & doctrinam de ambitu vitæ: Quarum altera universa negotiorum varietatem complectitur, & vitæ communis tanquam Amanuensis est; Altera, ea tantum, quæ ad propriam cuiusq; fortunam amplificandam spectant, excerpit, & suggerit, quæ singulis, pro intimis quibusdam rerum suarum tabellis aut codicillis esse possint. Verum antequam ad species descendamus, aliquid circa doctrinam de negotiis in genere præfabimur. Doctrinam de negotiis, pro rei momento, tractavit adhuc nemo, cum magna, tam literarum, quam literatorum, existimationis jactura. Ab hac enim radice pullulat illud malum, quod notam eruditus inuissit, nimirum eruditionem & prudentiam civilem raro admodum conjungi. Etenim si quis recte advertat, ex prudentis illis tribus, quas modo diximus ad vitam civilem spectare, illa *conversationis* ab eruditis fere contemnitur, tanquam servile quiddam, atque insuper meditationibus inimicum. Quod vero ad illam de Reip. administrandam, sane, si quando rerum gubernaculis admoveantur, eruditi, munus suum incommode sustinent; Verum ea promotio contingit paucis. De prudentia autem negotiandi, (qua de nunc loquimur) in qua vita humana plurimum versatur, nulli omnino libri conscripti habentur: præter pauca quædam monita civilia in fasciculum unum aut alterum collecta, quæ amplitudini hujus subjecti nullo modo respondent. Etenim si libri aliqui extaret de hoc argumento, sicut de cæteris, minime dubitaverim, quin viri eruditi, aliquo experientia manipulo instructi, ineruditos, licet diutina experientia edoctos, longe superarent, & proprio illorum (quod dicitur) arcu, magis è longinquo feriret.

Neque vero est cur vereamur, ne *scientia* hujus tam varia sit materia, ut sub præceptionibus non cadat: Multo siquidem angustior est, quam illa Reip. administranda *scientia*; quam tamè apprime videmus excultam. Hujus generis prudentia, apud Romanos, optimis temporibus, extitisse videntur nonnulli professores. Testatur enim Cicero, moris fuisse, paulo ante sua secula, ut Senatores, prudentia, & rerum usu maxime celebres, (Coruncanij, Curiij, Laliij, & alij) statim horis in foro deambularent, ubi civibus copiam sui facerent, & consulerentur, non de jure, sed de negotiis omnigenis: Veluti de filia elocanda, sive de filio educando, sive de prædio coemendo, de contractu, accusatione, defensione, aut aliqua quacumq; re, quæ in vita communi interveniat. Ex quo liquet, prudentiam quandam esse consilium dandi, etiam in negotiis privatis, ex universali rerum civilium cognitione & experientia promanantem, quæ exerceatur quidem in casibus particularibus, extrahatur autem ex generali casuum consimilium observatione. Sic enim videmus, in eo libro, quem ad fratrem conscripsit Q. Cicero, de petitione consulatus, (quem unicuique à veteribus habemus, quantum memini, tractatum de nego-